

Şeker Fabrikalarının Özelleştirilmesi Vesilesiyle, “KAMUSALLIĞI YENİDEN DÜŞÜNMEK”

Mutlu Arslan - *TMMOB Basın Danışmanı*
arslanmutlu@gmail.com

Geçtiğimiz Şubat ayı içerisinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TÜRKŞEKER) bünyesindeki 14 Şeker Fabrikası'nı özelleştireceğini açıklamasıyla birlikte, ülkemizin en önemli gündem madde-lerinden birisi şeker fabrikaları oldu. İçinde bulunduğumuz OHAL durumuna rağmen gerek medyaya yansıyan tartışmalar, gerekse şeker fabrikalarının bulunduğu illerdeki kitlesel protestolar şeker fabrikalarının özelleştirilmesinin diğer özelleştirme süreçlerinden ayrı bir yerde durduğunu gösteriyor.

Cumhuriyetin sanayileşme idealinin ilk önemli adımları olan şeker fabrikaları, ilk kuruldukları günden itibaren şeker üretmenin ötesinde anlama sahip olmuşlardır. Bu fabrikalar, kuruldukları illerin tarımsal yapısında ve kent yaşamında yarattıkları sosyal gelişimin yanı sıra ülkemizdeki mühendislik bilgi ve becerisinin gelişimine katkılarıyla da özel bir yere sahiptir. Şeker fabrikalarının özelleştirme sürecinin toplumsal yansımalarının büyüklüğü, bu fabrikaların istisnai durumunu açıklamaktadır.

Şeker Fabrikalarının Özel- leştirilmesi

Sanayiden tarıma, teknoloji-
den kentleşmeye kadar pek
çok alanda önemli bir rolü
olan şeker fabrikalarının
özelleştirilmesi tartışmaları
2000 yılı başına kadar uzanı-
yor. DSP, MHP ve ANAP ko-
alisyon hükümeti tarafından
22 Haziran 2000 tarihinde

IMF'ye gönderilen İkinci Ek Niyet Mektubu, Şeker Fabrikalarının özelleştirileceğinin ilan edildiği ilk resmi belgedir. Aynı yılın sonunda Özelleştirme Yüksek Kurulu, şeker fabrikalarının bağlı olduğu TÜRKŞEKER'i özelleştirme kapsamına aldı ve 2003 yılında da özelleştirme sürecine ilişkin bir yol haritası ilan etti. Aradan geçen 15 yıl boyunca farklı stratejiler ve yol haritaları belirlendi, bu süreçte gerçekleştirilen bazı özelleştirmeler Danıştay ve ÖYK tarafından 2 kez iptal edildi. Nihayet Nisan ayıyla birlikte mülkiyeti kamuya ait bulunan 25 fabrikadan 14'ünün özelleştirme ihalelerine başlandı.

Şeker Fabrikalarının özelleştirilmesinin gerekçesi olarak bu fabrikaların zarar etmesi gösteriliyor. TÜRKŞEKER'in kendi verilerine bakıldığında bu fabrikaların 2009 yılından itibaren muhasebe zararı açıkladıkları, bununla birlikte 2016 yılı verilerine göre, üretimi durdurulan 4 şeker fabrikası dışarıda tutulduğunda TÜRKŞEKER'in kâr eden bir şirket olduğu açık biçimde görülmektedir. Zaten şekerin tarım, sanayi ve gıda sektörleri için stratejik önemi göz önüne alındığında kâr-zarar hesabının bu alandaki tek ölçüt olamayacağı da

ortadadır. Zira şeker pancarı, bu toplumsal önemi nedeniyle 2001 yılına kadar devlet tarafından desteklenen bir ürün olmuştur. Dolayısıyla verimsizlik ve zarar gerekçesinin bu fabrikaların satışının gerçek nedenleri olmadığı gün gibi ortadadır. Şeker fabrikalarının



özelleştirilmesinin temel nedeni, uluslararası gıda firmalarına verilen sözler ve yurt içindeki sermaye kesimlerine kaynak aktarımıdır.

Neoliberal Dönüşüm

Toplumun genel çıkarları yerine sermayenin ihtiyaçlarına öncelik veren bu anlayışın temelleri 24 Ocak Kararları'yla atılmış, 12 Eylül sonrası iktidara gelen tüm hükümetler tarafından da eksiksiz biçimde hayata geçirilmiştir. "Özelleştirme", "kural-sızlaştırma", "ticarileştirme", "yapısal dönüşüm" gibi kavramlar ekonomiden sosyal yaşama kadar her alanın piyasa süreçlerine açılmasını beraberinde getirmiştir.

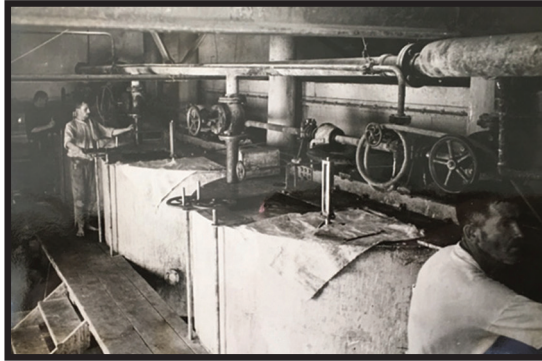
Son 30 yıldır sistematik olarak uygulanan neoliberal politikalar, 1930'lardan itibaren gelişen plânlı kalkınma ve sanayileşme politikalarıyla ülkede yaratılan tüm zenginliklerin yerli-yabancı sermaye gruplarına devriyle sonuçlanmıştır. Kamunun elindeki son kaynaklar da Varlık Fonu adı altındaki işlemlerle tasfiye edilmek istenmektedir. Övünülerek söz edilen büyüme, sanayi ve tarımsal üretime ve bu alanlardaki yatırımlara değil, sıcak para akımına bağlı mali aracılık hizmetleri, ulaştırma, depolama, haberleşme, inşaat ile toptan ve perakende ticaret hizmetlerinden kaynaklanmaktadır.

Gelinen noktada, Türkiye kapitalizmi, sanayileşme ve kalkınma paradigmasından uzaklaşmıştır ve bir sanayisizleşme süreci söz konusudur. Ülkedeki köklü şirketler yatırımlarını sanayi üretiminden hizmet sektörüne kaydırmaktadır. Ülkemizde artık her holding kendi gayrimenkul şirketini, kendi alışveriş merkezini kurmaktadır.

Sanayi bölgelerinde binlerce kişinin istihdam edileceği tesisler yerine, kent merkezlerinde binlerce dairelik konut projeleri daha çekici hale gelmiştir. "Sanayisizleşme", ekonomi literatüründe gelişmiş ülke ekonomilerinde ağır sanayinin payının azalmasını anlatan bir kavram iken, ülkemizde sanayisizleşme, rant ekonomisinin yatırımları boğması, sanayi üretiminin karlı bir ekonomik

tercih olmaktan çıkması olarak yaşanmaktadır. Bu sürecin sonu yüksek işsizlik, borçlanma ve ekonomik çöküştür.

Yaşadığımız deneyimler kamu girişimciliği ve işletmeciliği anlayışının kenara bırakılmasının aslında toplumsal kalkınma kaygısının yani Cumhuriyet ideallerinin de terk edilmesi anlamına geldiğini gösteriyor. Neoliberal politikalarla geçen 30 yılı aşkın zaman diliminde görüyoruz ki, ekonomik alanda Cumhuriyetin halkçı, kalkınmacı ideallerinden vazgeçmek, sosyal ve siyasal alanda da cumhuriyet ideallerinden uzaklaşmayı beraberinde getirmiştir. Bugün sosyal ve siyasal alanda yaşanan dejenerasyon, kamusal anlayışının çözümlenmesinin bir sonucudur.



Yeniden Kamusalılık

İçinde bulunduğumuz bu büyük toplumsal çözümü durdurmanın yolu, sermayenin sınırsız tüketim iştahını doydurmaya çalışan neoliberal politikalar karşısında toplumun genel çıkarlarını karşılamayı amaçlayan kamusal anlayışının geliştirilmesidir.

Kamusalılık mücadelesi, toplumun genel çıkarının savunusu, dışlanan kesimlerin tanınması, yok sayılan hakların verilmesine ilişkin bütünlüklü bir mücadeledir. Varlıkların, hakların, imtiyazların toplumun belirli kesimleri elinde sınırlandırılması anlayışına karşı, toplumu oluşturan herkesi kapsayacak biçimde genelleştirilmesi, yaygınlaştırılması talebidir. Yurttaşlık politikaları, siyasal haklar, toplumsal ihtiyaçların karşılanması, üretimin yapısı ve plânlaması, eğitim-sağlık-sosyal güvenlik hizmetlerinin sunumu, yerel yönetimler gibi birbirinden farklı alanlarda yürütülen mücadelelerin tümü bir biçimiyle kamunun ve kamusal çıkarın geliştirilmesi mücadelesinin parçasıdır.

70'li yıllardan bu yana mesleki ve teknik bilgilerini toplumcu bir bakış açısıyla yoğurarak kendine özgü bir mücadele çizgisi yaratan TMMOB'ye bağlı Odalar, deneyim ve birikimleriyle, bu kamusal mücadelelerinin motor güçlerinden biri konumundadır.